

VREME ĆE POKAZATI

Saga o Kliftonovima

DŽEFRI
ARČER

Prevela
Eli Gilić

■ Laguna ■

Naslov originala

Jeffrey Archer

ONLY TIME WILL TELL

The Clifton Chronicles, Volume One

Copyright © Jeffrey Archer 2011

First published 2011 by Macmillan an imprint of Pan

Macmillan, a division of Macmillan Publishers Limited

Translation copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

VREME ĆE POKAZATI

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

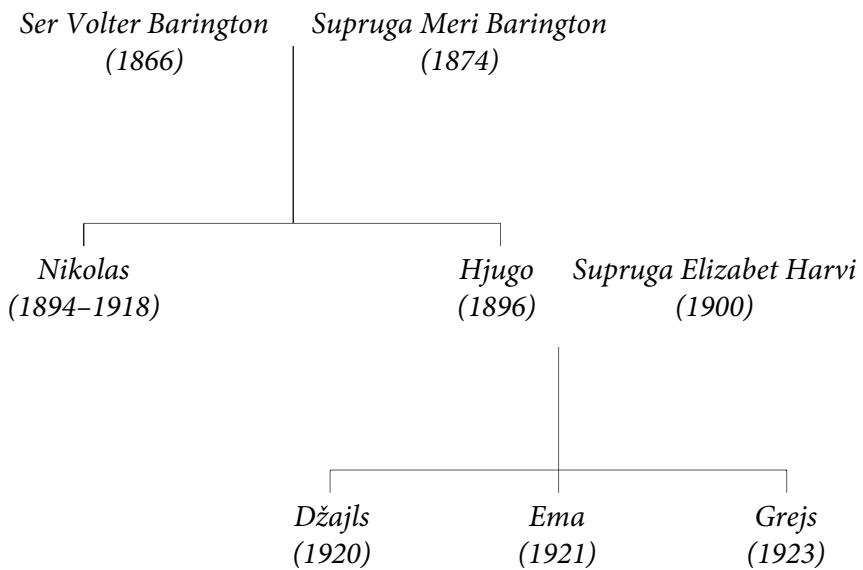
SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

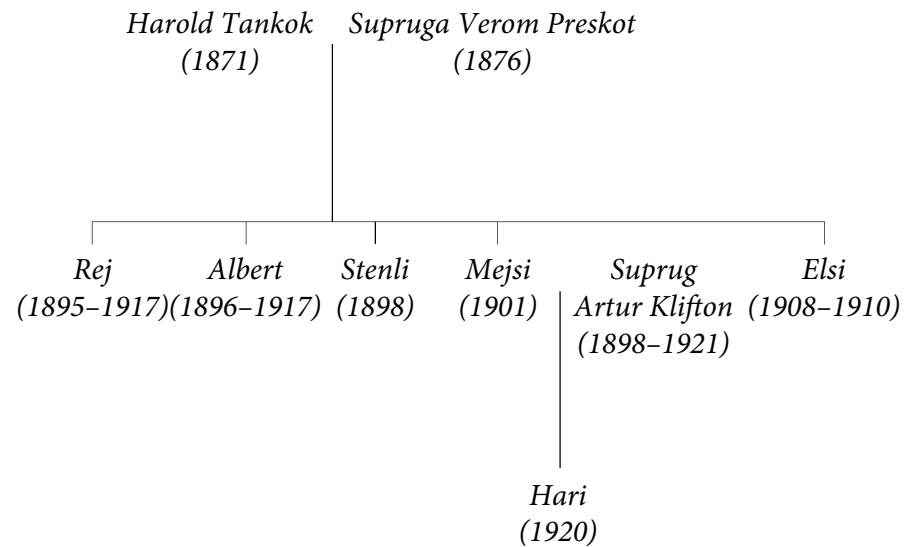
ALAN KVILTER

1927–1998.

PORODICA BARINGTON

PORODICA KLIFTON

MEJSI KLIFTON

1919.

UVOD

Ova priča nikada ne bi bila napisana da nisam zatrudnela. Inače, oduvek sam nameravala da izgubim nevinost na radničkom izletu u Veston na moru, ali ne s onim s kojim jesam.

Artur Klifton je rođen u Stil haus lejnu, baš kao i ja; čak smo išli u istu osnovnu školu, Merivud, ali on nije ni znao da postojim jer sam dve godine mlađa. Sve devojčice iz mog razreda bile su zacopane u njega i to ne samo zato što je bio kapiten školskog fudbalskog tima.

Iako me Artur nije primećivao dok sam bila u školi, to se promenilo kada se vratio sa Zapadnog fronta. Nisam sigurna ni da je znao ko sam kada me je pozvao na ples te subotnje večeri u *Paleu*, ali, pošteno govoreći, ni ja njega nisam odmah prepoznala zato što je pustio tanke brčiće i zalizao kosu kao Ronald Kolman. Nije pogledao nijednu drugu curu te večeri i, dok smo plesali poslednji valcer, znala sam da je samo pitanje vremena kada će me zaprositi.

Držao me je za ruku dok me je pratio kući i pokušao je da me poljubi pred vratima. Okrenula sam glavu. Na kraju krajeva, velečasnici Vots mi je nebrojeno puta ponovio da moram ostati netaknuta do braka. A gospođica Mandej, naša horovođa, upozorila me je da muškarci žele samo jedno i da brzo izgube zanimanje kada to dobiju. Često sam se pitala je li pričala iz iskustva.

Sledeće subote Artur me je pozvao u bioskop da pogledamo film *Slomljeni cvetovi* s Lilijan Giš. Iako sam ga pustila da me zagrlji, još mu nisam dozvolila da me poljubi. Nije se bunio. Artur je u stvari bio prilično stidljiv.

Naredne subote sam mu dozvolila da me poljubi, ali sam ga odgurnula kada je pokušao da mi zavuče ruku pod bluzu. Nisam mu dala da to uradi sve dok me nije zaprosio i kupio prsten, a velečasni Vots drugi put objavio naše predstojeće venčanje.

Moj brat Sten mi je rekao da sam poslednja devica s naše strane reke Ejvon, iako mislim da je većina njegovih osvajanja izmišljena. Ipak, zaključila sam kako je vreme da izgubim nevinost. A ima li boljeg trenutka od radničkog izleta u Veston na moru s čovekom za koga ću se udati za nekoliko nedelja?

Međutim, Artur i Sten su se uputili u najbližu krčmu čim smo izašli iz autobusa. A ja sam čitav mesec planirala taj trenutak i bila sam spremna kao dobra pripadnica Ženskih izviđača.

Išla sam prema keju, prilično iznervirana, kada sam shvatila da me neko prati. Okrenula sam se i iznenadila kada sam videla ko. Prišao mi je i pitao jesam li sama.

„Jesam“, odgovorila sam, znajući da Artur već ispija treću kriglu piva.

Trebalo je da ga ošamarim kada me je uhvatio za dupe, ali nisam iz nekoliko razloga. Prvi je što sam razmišljala o prednostima seksualnog odnosa s nekim koga verovatno više neću videti. A moram priznati da mi je laskalo njegovo udvaranje.

I dok su Artur i Sten verovatno ispijali osmu kriglu, on je uzeo sobu u pansionu pored luke. Izgleda da je postojao popust za goste koji ne žele da prenoće. Počeo je da me ljubi pre nego što smo stigli do prvog sprata. Čim je zatvorio vrata sobe, brzo mi je raskopčao bluzu. Očigledno mu nije bio prvi put. U stvari, prilično sam sigurna da nisam prva devojka s kojom je bio na radničkom izletu. Kako bi inače znao za popust?

Priznajem da nisam očekivala da će se tako brzo završiti. Kada je sišao s mene, otišla sam u kupatilo, a on je seo na krevet da zapali

cigaretu. Možda će drugi put biti bolje, pomislila sam. Ali njega nije bilo kada sam izašla. Moram priznati da sam se razočarala.

Možda bi me grizla savest što sam prevarila Artura da nije povratio po meni na povratku u Bristol.

Sutradan sam mami ispričala šta se desilo, mada joj nisam otkrila ko je bio tip. Na kraju krajeva, nije ga upoznala i verovatno ga nika da neće upoznati. Mama mi je rekla da nikome ništa ne govorim jer nije htela da otkazuje venčanje. A čak i ako sam zatrudnela, niko neće saznati jer ćemo se Artur i ja venčati pre nego što iko išta primeti.

HARI KLIFTON

1920-1933.

PRVO POGLAVLJE

Govorili su mi da je moj otac poginuo u ratu.

Kad god bih ispitivao mamu o njegovoj smrti, odgovarala je samo da je služio u Kraljevskom glosterskom puku i da je poginuo na Zapadnom frontu samo nekoliko dana pre potpisivanja mira s Nemačkom. Baka je rekla da je moj tata bio hrabar čovek i jednom mi je pokazala njegovo ordenje kada smo bili sami. Deko je retko govorio, ali on je bio gluv kao top pa možda nije ni čuo pitanja.

Jedini drugi muškarac koga se sećam jeste moj ujka Sten, koji je sedeo u čelu stola za doručkom. Ujutru sam ga često pratio na posao u gradsku luku. Svaki dan proveden u luci bio je pustolovina. Teretni brodovi su dolazili iz dalekih zemalja i ostavljali svoje tovarе: pirinač, šećer, banane, jutu i drugu robu za koju nikada nisam čuo. Kada bi ispraznili teretni prostor, lučki radnici bi utovarili so, jabuke, kalaj, čak i ugalj (koji nisam voleo jer je jasno svedočio o tome šta sam radio celog dana, što je nerviralo mamu) pre nego što bi brod ponovo otplovio neznano kud. Uvek sam hteo da pomognem ujka Stenu da istovari teret koji je stigao tog jutro, ali on se samo smejao i govorio: „Sve u svoje vreme, momče.“ Jedva sam čekao da to vreme dođe, ali se tome, bez ikakvog upozorenja, isprečila škola.

Kada sam napunio šest godina, poslali su me u osnovnu školu Merivud. Mislio sam da je to potpuno gubljenje vremena. Kakva je svrha škole kada u luci mogu naučiti sve što mi treba? Ne bih se vratio sledećeg dana da me mama nije odvušla do školske kapije, ostavila me i vratila se u četiri posle podne da me odvede kući.

Nisam znao da mama sa mnom ima druge namere, koje ne uključuju ujka Stenlija u luci.

Kada bi me mama ostavila ujutru, vrzmao bih se po dvorištu dok ne nestane iz vida pa otrčao do luke. Pazio sam da uvek budem pred školskom kapijom kada se po podne vrati po mene. Na putu do kuće pričao sam joj šta smo tog dana radili u školi. Bio sam dobar u izmišljanju priča, ali uskoro je shvatila da je reč samo o pričama.

Dva-tri dečaka iz moje škole takođe su visila u luci, ali sam ih se klonio. Bili su stariji i krupniji, a znali su da me udare ako im se nađem na putu. Morao sam da motrim i na gospodina Haskinsa, glavnog predradnika, jer ako bi me video da besposličim – da upotrebim njegovu omiljenu reč – oterao bi me šutom u tur i pretnjom: „Prijaviću te direktoru ako te vidim da besposličiš ovde, momče.“

Povremeno bi Haskins zaključio kako me prečesto viđa i prijavio me direktoru, koji bi me istukao kaišem pre nego što me pošalje u učionicu. Moj učitelj, gospodin Holkom, nikada me nije prijavljivao kad ne dođem na čas, ali on je bio donekle blag. Mama nije mogla da sakrije gnev kad god bi saznala da sam bežao iz škole i prestajala je da mi daje pola penija za nedeljni džeparac. No uprkos povremenim ćušcima starijih dečaka, direktorovom redovnom batinanju i gubitku džeparca, nisam mogao da odolim privlačnosti luke.

Stekao sam samo jednog pravog prijatelja dok sam „besposličio“ po dokovima. Zvao se Stari Džek Tar i živeo je u napuštenom železničkom vagonu iza poslednje hale. Ujka Sten mi je rekao da se klonim Starog Džeka zato što je on glup, prljav i star beskućnik. Meni nije izgledao prljavo, svakako ne prljavo kao ujka Sten, a uskoro sam otkrio da nije ni glup.

Posle ručka s ujka Stenom – uzeo bih zalogaj njegove kriške hleba s namazom, koru jabuke koju je bacao i gutljaj piva – vraćao

sam se u školu na vreme za fudbal; jedino što sam smatrao vrednim u školi. Na kraju krajeva, kada završim školu, postaću kapiten tima *Bristol siti* ili ću napraviti brod kojim ću ploviti oko sveta. Kada je gospodin Holkom ćutao a predradnik me nije prijavljivao direktoru, mogao sam danima neprimećeno da bežim iz škole i, sve dok sam izbegavao barže s ugljem i stajao ispred školske kapije u četiri, mama ne bi saznala.

Svake druge subote ujka Sten me je vodio na Ešton gejt da gledamo *Bristol siti*. A nedeljom ujutru me je mama vukla u Crkvu Svetog rođenja jer nisam našao načina da to izbegnem. Čim bi me velečasni Vots poslednji put blagoslovio, trčao bih sve do igrališta i s drugarima pikao fudbal sve dok se ne vratim kući na čaj.

Kada sam napunio sedam godina, svima koji se razumeju u fudbal postalo je jasno da nikada neću ući u školski tim, a kamoli postati kapiten *Bristol sitija*. Ali tad sam otkrio da mi je Bog dao jedan mali dar – i da on nije u mojim nogama.

Nisam primećivao da svi koji sede pored mene nedeljom ujutru prestaju da pevaju čim otvorim usta. Ne bih ni razmišljao o tome da mi mama nije predložila da se pridružim horu. Omalovažavajuće sam se nasmejao. Svi znaju da je hor za devojčice i sekaperse. Odbio bih da mi velečasni Vots nije rekao kako horski dečaci dobijaju peni kada pevaju na sahranama i dva penija na venčanjima, što je bio prvi slučaj podmićivanja koji sam doživeo. Iako sam nerado pristao da odem na audiciju, đavo je odlučio da mi na put postavi prepreku u vidu gospođice Elenor E. Mandej.

Nikada ne bih naleteo na nju da nije bila horovođa u Crkvi Svetog rođenja. Iako je bila visoka samo metar pedeset sedam i izgleda kao da će je vetar oduvati, niko nije pokušavao da se šali na njen račun. Čini mi se da bi se čak i đavo uplašio gospođice Mandej zato što je se velečasni Vots svakako bojao.

Pristao sam da odem na probu, ali tek pošto mi je mama unapred dala mesečni džeparac. Sledeće nedelje sam stajao u redu sa ostalim deranima i čekao da me prozovu.

„Uvek ćete dolaziti na vreme za horske probe“, objavila je gospođica Mandej i prikovala me prodornim pogledom. Prkosno sam joj uzvratio pogled. „Nećete pričati ukoliko vam se ne obratim.“ Nekako sam uspeo da oćutim. „Tokom službe ćete uvek biti usredsređeni.“ Nerado sam klimnuo glavom. A onda mi je, bog je blagoslovio, pružila priliku da se izvućem. „I, najvažnije od svega“, nastavila je i podbočila se, „za dvanaest nedelja ćete morati da položite ispit iz čitanja i pisanja kako bih bila sigurna da ćete moći da izađete na kraj s novim crkvenim pesmama ili nepoznatim psalmima.“

Bilo mi je drago što sam pao na prvoj prepri. Ali tek ću otkriti da gospođica Elenor E. Mandej ne odustaje lako.

„Šta si izabrao da pevaš, dete?“, pitala me je kada sam stigao na početak reda.

„Nisam ništa izabrao“, odgovorio sam.

Otvorila je knjigu himni, pružila mi je i sela za klavir. Osmehnuo sam se pri pomisli da ću ipak uspeti da stignem na drugo poluvreme nedeljne jutarnje utakmice. Počela je da svira poznatu melodiju i ja sam, videvši da me mama strelja pogledom iz prvog reda, odlučio da pevam samo da je ne bih ljutio.

„Sve što je svetlo i lepo, sva bića, velika i mala. Sve što je mudro i čudesno...“ Gospođica Mandej se ozareno osmehnula mnogo pre nego što sam stigao do „*Gospod bog ih je sve stvorio*“.

„Kako se zoveš, dete?“, pitala je.

„Hari Klifton, gospođice.“

„Hari Kliftone, dolazićeš na horske probe ponedeljkom, sredom i petkom tačno u šest sati.“ Okrenula se prema dečaku iza mene i rekla: „Sledeći!“

Obećao sam mami da neću zakasnuti na prvu horsku probu iako sam znao da će mi biti i poslednja jer će gospođica Mandej uskoro otkriti kako ne umem da čitam i pišem. A to bi i bio poslednji put da svi koji su slušali nisu shvatili da pevam sasvim drugačije od svih ostalih horskih dečaka. U stvari, čim bih otvorio usta, svi bi začutili i gledali me s divljenjem, čak i s poštovanjem. Ono što sam očajnički tražio na fudbalskom terenu, dobijao sam u crkvi. Gospođica Mandej se pravila da ne primećuje.

Nakon što nas je pustila, nisam otišao kući, već sam trčao sve do luke kako bih pitao gospodina Tara šta da radim pošto ne umem da čitam i pišem. Pažljivo sam saslušao starčev savet, a sutradan sam otišao u školu i zauzeo mesto u učionici gospodina Holkoma. Učitelj nije mogao da sakrije iznenađenje kada me je ugledao u prvoj klupi. Iznenadio se još više što sam prvi put obraćao pažnju na času.

Gospodin Holkom je počeo da me uči abecedu i kroz nekoliko dana sam umeo da napišem svih dvadeset šest slova, iako ne uvek pravilnim redosledom. Mama bi mi rado pomogla kada bih se vratio kući poslepodne ali, kao ni ostatak porodice, ni ona nije znala da čita ni da piše.

Ujka Sten ume da nažvrlja svoj potpis. Iako razlikuje kutije cigareta *Vils star* i *Vajld vudbajns*, prilično sam siguran da ne ume da pročita nazive. Uprkos njegovom gundanju, počeo sam da ispisujem abecedu na svakom listu papira kog se domognem. Ujka Sten kao da nije primećivao da su iscepane novine u nužniku uvek ispisane slovima.

Kada sam savladao abecedu, gospodin Holkom je prešao na proste reči: „mama“, „tata“ i „pas“. Tad sam ga prvi put pitao za svog oca, nadajući se da će mi on nešto kazati o njemu. Na kraju krajeva, činilo se da on sve zna. Ali on se zbulio što tako malo znam o rođenom ocu. Nedelju dana kasnije napisao je na tabli prve reči od pet i šest slova – „škola“ i „subota“. Krajem meseca napisao sam svoju prvu rečenicu, „Brza smeđa lisica preskočila je lenjog psa“, i gospodin Holkom mi je rekao da ona sadrži sva slova abecede.* Proverio sam i ispostavilo se da je zaista tako.

Do kraja polugodišta naučio sam da napišem „crkvena pesma“, „psalm“ i „himna“ iako me je gospodin Holkom i dalje grdio što gutam slovo „h“ u govoru. Ali kada smo se rastali za raspust, zabrinuo sam se da bez njegove pomoći nikada neću položiti težak ispit gospođice Mandej. To bi se možda i desilo da Stari Džek nije zauzeo njegovo mesto.

* *The quick brown fox jumps over the lazy dog.* (Prim. prev.)

Tog petka sam došao pola sata ranije na horsku probu, znajući da ću morati da položim ako hoću da ostanem u horu. Bez reči sam sedeo na klupi, nadajući se da će gospođica Mandej izabrati nekog drugog pre nego što me prozove.

Već sam položio prvi ispit, koji je gospođica Mandej opisala kao lak. Svi smo morali da odrecitujemo *Molitvu Gospodnju*. To mi nije bilo teško budući da je mama svake večeri otkako znam za sebe klečala pored mog kreveta i ponavljala poznate reči pre nego što me ušuška. Međutim, ispostavilo se da je sledeći ispit gospođice Mandej znatno teži.

Krajem drugog meseca trebalo je da naglas pročitamo psalm pred ostatkom hora. Izabrao sam sto dvadeset prvi, koji sam takođe znao napamet jer sam ga često pevao. *Podižem oči svoje ka gorama, odakle mi dolazi pomoć*. Mogao sam samo da se uzdam u božju pomoć. Iako sam znao da okrenem pravu stranu u knjizi psalama jer sam naučio da brojim od jedan do sto, bojao sam se da će gospođica Mandej videti da ne pratim stihove onako kako su napisani. Ako je primetila, nije ništa rekla budući da sam ostao u horu još jedan mesec dok su dvojica nitkova – kako se izrazila, iako nisam znao šta to znači dok nisam sutradan pitao gospodina Holkoma – izbačena.

Bio sam spreman kada je došlo vreme za treći i poslednji ispit. Gospođica Mandej nas je zamolila da napišemo deset zapovesti po redosledu bez gledanja u Drugu knjigu Mojsijevu.

Horovođa je zažmurila na jedno oko jer sam stavio krađu ispred ubistva, nisam pravilno napisao reč „preljuba“ i svakako nisam znao šta ona znači. Tek kada su još dvojica nitkova izbačena po kratkom postupku zbog manjih propusta, shvatio sam koliko moj glas mora biti izuzetan.

Prve nedelje Došašća gospođica Mandej je izjavila da je za svoj hor izabrala tri nova soprana – ili „anđelčica“, kako je velečasni Vots voleo da nas zove – pošto je izbacila još nekoliko dečaka zbog

neoprostivih grehova kao što su pričanje tokom propovedi, sisanje bombona i, što se desilo dvojici, igranja s kestenom na uzici tokom Lukine hvale Bogu.*

Sledeće nedelje sam obukao dugačku plavu odoru s belim nabranim okovratnikom. Samo sam ja oko vrata mogao da nosim bronzani medaljon s Bogorodicom jer sam izabran za solistu. Ponosno bih nosio medaljon sve do kuće, pa čak i u školu sutradan, da je pokažem ostalim momcima, ali ga je gospođica Mandej uzela na kraju službe.

Nedeljom sam se prebacivao u drugi svet, ali bojao sam se da to blaženo stanje neće zauvek trajati.

* Jevanđelje po Luci 2:29-32. (Prim. prev.)